תורה אור

גבי יש נוחלין נמי מפרש עיקר נחלה ברישא אלא [הכא] לפרוש כינויי ברישא? אלא היינו טעם ידות *הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה, וליפתח בהון ברישא? תנא כי מתחיל מתחיל בעיקר קרבן, ולענין פירושי, מפרש ידות ברישא: האומר אהא הרי זה נזיר: *דלמא אהא בתענית קאמר? אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו, *לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים? אמרי (א) בזמן שנזיר עובר לפניו ליכא לספוקא במילתא אחרינא אבל (ב) (ודאי) אין הנזיר עובר לפניו אמרינן דלמא אהא בתענית קאמר, ודלמא לפוטרו מן קרבנותיו קאמר? דקאמר בלבו, אי הכי, מאי למימרא? מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין, קמ"ל: אהא נאה: נזיר: ודלמא אנאה לפניו במצות *כדתניא שמות טו זה אלי ואנוהו (ג) אנאה לפניו במצות: אעשה לפניו סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה אכתוב לפניו ספר תורה נאה ואכרכנו בשיראין נאים? אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אנאה, נזירא מילתא דעבירה ואמרי' ליה נאה?

אין

וגבי יש נוחלין נמי. משום דעיקר נחלה הוא מפרש עיקר נחלה ברישא: אלא (ד) [הכא] לפרוש כינויי ברישא אלא היינו טעמא. דמפרש ידות ברישא דהואיל ואתיין ליה מדרשא כדאמרי' בפרקא קמא דנדרים נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות: חביבין ליה. ותני להו ברישא ואי אמרת כינויי נזירות נמי אתיין ליה מדרשא ג) (ה)דקתני עלה לעשות כנויי נזירות כנזירות הא לא הוי ג) מדקא הדר ותני בההיא ברייתא גופא דנדרים אין לי אלא בנזירות בנדרים כו' ומקיש נדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף ד) כן בנדרים ולא חשיב בהדייהו כינויי נזירות אלמא ה) (ברישא) לא אתא אלא משום ידות נזירות כנזירות, וכינויי נזירות אגב גררא נסבה: וליפתח בהו ברישא. וליתני ידות נזירות כנזירות וכל כינויי נזירות כנזירות: תנא כי מתחיל [מתחיל] בעיקר קרבן ברישא. כגון בכינויי נזירות שהן ענין לשון נזיר כדפרישנא לעיל: ולענין פרושי מפרש ברישא ידות. דאתיין מדרשא ובפ"ק דנדרים פריך הניחא למ"ד כינויין לשון אומות הן ולהכי פתח בכינויין ברישא דעיקר הן אלא למ"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר ליפתח בידות ברישא הואיל ואתיין מדרשא ומשני מי קתני ידות במתניתין כלל אלא חסורי מחסרא לה ותני ידות להא מלתא כמי תרין לה ואקדים נמי ותני ידות ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ולהכי מפרש ידות ברישא והדר כינויין: האומר אהא הרי זה נזיר ואמאי דלמא אהא בתענית קאמר: לימא (ו) דקסבר שמואל ידים שאין מוכיחות ו). כלומר מדקא מוקים לה שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו הא לאו הכי ליכא לספוקי בנזיר כלל דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים והא איפכא שמעינן ליה בפ"ק דקידושין דאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי את לאנתו הרי זו מקודשת ואע"ג דלא אמר לי: אמרי' לעולם קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים ז) כגון גבי אירוסין וקידושין כיון דמדבר עם אירוסין וקידושין הוי הוכחה במקצת והכא היינו טעמא דבעינן להיות נזיר עובר לפניו משום דאיכא למימר אהא בתענית קאמר ח) ולא הוי הוכחה כלל דליכא למיקם עלה דמילתא אי אמר בתענית או בנזירות ולא הוי נזיר דלא נתנה נזירות אלא להפלאה עד שיפרש שנאמר (במדבר ו) כי יפליא לנדור ומתרגמינן ארי יפרש: [דילמא וכו'] אפי' כי נזיר עובר לפניו אמאי הוי נזיר ודילמא לפוטרו מקרבנותיו קאמר והכי משמע אהא אני במקומו להקריב קרבנותיו: הכא במאי עסקינן כגון שאמר שבלבו היה לקבל עליו נזירות: אי הכי. דנזיר עובר לפניו וקאמר נמי בלבו ט) מאי למימרא פשיטא י) אדעתא דנזיר קאמר: בעינן שיהא פיו ולבו שוין. דבעינן שיהא מוציא בשפתיו מה כ) שיהרהר בלבו: קמ"ל. דלא בעינן ובלבד שיהא נזיר עובר לפניו הא אם אין נזיר עובר לפניו ואע"ג דאמר בלבו כיון דלא הוציא בשפתיו לא הוי מוכחא מילתא: האומר אהא נאה הרי זה נזיר. דמשמע ל) דהכי קאמר שיהא שערו מגודל ונאה: מ) נזירא מילתא דעבירה (ה) ואמרי' ליה נאה. בתמיה ואי אמר אהא נאה במילתיה דנזירות מי הויא נזירות מילתא דטי דאמרי' לי' זיל ותיהוי נזיר והנאה :

אין

לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים. פי' דאי סבירא ליה דהויין ידים למה לי' לשמואל לאוקמי מתני' בנזיר עובר לפניו אפי' אין נזיר עובר לפניו נמי דכשאמר אהא יד מיהא הוי דטפי משמעו אקבלת נזירות מדראוי לחול לאלתר אפי' אכל ושתה בין כל היום מאלי היום ואילך יכול להיות נזיר מקבלת תענית דאם אכל כבר לא יוכל להתענות עד למחר וליכא דאהא משמע דאהא נזיר לאלתר הלכך יד הוי ואי לא בעי שמואל ידים מוכיחות אפילו אין נזיר עובר לפניו נמי: ה"ג אמרי אין בזמן שהנזיר וכו'. כלומר אין ודאי שמואל סבירא ליה ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים ובנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דהויין ידים מוכיחות אבל אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר כלומר ולא הויין ידים מוכיחות. ויש ספרים דגרסי אמרי לא (ו) בזמן שאין הנזיר עובר לפניו (ז) והכי פירושו לעולם שמואל לא בעי ידים מוכיחות ובזמן שנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דיד מיהא הוי, אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר פירוש ואפילו יד לא הוי ולגירסא זו מסיק הכא דשמואל לא בעי ידים מוכיחות (ח) והתם דקאמר הרי את מקודשת אע"ג דלא אמר לי הרי היא מקודשת לו ופריך למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים והא תנן האומר אהא הרי זה נזיר ומוקי לה שמואל בנזיר עובר לפניו הא אין נזיר עובר לפניו לא אלמא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ומשני התם אלא בחומר מקודשת לי אלמא מסיק התם לשמואל מהכא דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים להכי גרסינן אמרי אין והשתא האי לימא אינו כשאר לימא שבגמרא שכן הוא עומד ודכוותה איכא לקמן (דף כט:) לימא הני תנאי כי הני תנאי ועומד כן וכדמפרש: ודלמא לפוטרו מקרבנותיו. המוטלין עליו להביא כשישלים נזירותו ולא נתכוון כלל לקבל עליו על עצמו נזירות: דקאמר בלבו. להיות נזיר ומ"מ בעינא נמי דנזיר עובר לפניו דקבלה שבלב אינו כלום דגבי נזיר (ט) כתיב כי יפליא שיפרש בפיו אבל כי נזיר עובר לפניו ופירש בשפתיו אהא ובלבו חשב להיות נזיר מחשבת הלב מגלה כאילו אמר בפיו אהא נזיר כזה שעובר לפניו: (י) מהו דתימא בעינא פיו ולבו שוין קמ"ל. הכי גרסי' ולא גרסינן דלא בעינא דהוי משמע דלא בעינן פיו ולבו שוין וזה אינו דכל נדר בטעות לאו נדר הוא דאם נתכוון לומר מעשר ואמר תרומה או איפכא על פירות שלפניו לא אמר כלום ועוד קשה למה לי עובר לפניו הא הוי נזיר כיון דחשב בלבו ולא בעינן פיו ולבו שוין אלא ה"פ מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין והכא כי לא הוציא בפיו אהא נזיר בפירוש אע"ג דנזיר עובר לפניו ואמר בלבו נזיר (כ) דלאו זה פיו ולבו שוין קמ"ל דמחשבת הלב מגלה אדיבורו דאהא כי נזיר עובר לפניו דאהא נזיר קאמר והאי גוונא הוי שפיר פיו ולבו שוין: ודלמא אהא נאה לפניו במצות. בשאר מצות כדתני' כו' ומהכא למימר דקיבל עליו נזירות: אמר שמואל שתפוס בשערו. כלומר אהא נאה במצוה התלויה בשיער כגון נזירות/ והכא ליכא לשנויי בלא תפס בשערו ובנזיר עובר לפניו דהכא דבור שלם קאמר אהא נאה ואי לא תפס בשערו אפי' כי נזיר עובר לפניו משתמע שפיר אהא נאה בשאר מצות כמו אנזירות ולעיל נמי דפריך ודילמא אהא בתענית ליכא לשנויי בשתפס בשערו בלא נזיר עובר לפניו דלעולם משתמע שפיר אהא בתענית כי אין נזיר עובר לפניו אע"ג דתפיס בשערו והשתא אתי שפיר דמתניתין פלגינהו בתרי בבי האומר אהא הרי זה נזיר או אהא נאה אע"ג דתרוייהו ידות נינהו משום דמפרשי בתרי טעמי: ואמאי נאה הא מילתא דעבירה היא ואמרי' ליה נאה. פירוש הנודר בנזיר עושה עבירה וקרינן ליה נאה וי"ג מלתא עבידא וכי מעשה הגון וכשר לעשות כן הא עבירה היא ומשני אפילו לר' אלעזר הקפר כו' דילמא אתי למיעבר על נזירותו לשתות ביין כי ארכו לו הימים אבל טהור לא חוטא קרי ליה וקשה דבעלמא איתי לר' אלעזר אפילו אנזיר טהור על שם שציער עצמו מן היין קרי ליה חוטא וי"ל דטהור נמי קצת קרי ליה חוטא ומכל מקום המצוה רבה על החטא ולכך קרי ליה נאה מידי דהוה *) מתענה תענית חלום בשבת דיש לו מצוה לבטל החלום וקצת עבירה עשה שהתענה בשבת שהרי צריך לישב בתענית למחרת השבת לכפר על שהתענה בשבת אבל נזיר טמא רחמנא קרייה חוטא לפי שהוא סותר את נזרו וצריך לחזור לנזירתו וכבד בעיניו המעשה ותוהה על הראשונות *): **) הריני כזה נהי נמי דתפיס בשערו הרי נזיר · יש ספרים דכתיב בהן הריני כזה לא אמר אכן טעות הוא שהרי במתני' תני בהדיא אמר הריני כזה וטעה הסופר במאי דכתב בתר הכי א] אמר שמואל בשנזיר כו' פי' דס"ד דאין נזיר עובר לפניו אלא דתפיס בשעריה דומיא דמתני' דלעיל אהא נאה דאוקמינן בתפיס בשעריה לחוד ולכך פריך הריני כזה לא משמע מידי דנזירות אף על גב דתפיס בשעריה ומשני שמואל הכא נמי כשנזיר עובר לפניו והשתא אין צריך לומר דתפיס בשעריה :

ממאי

*) [וע"ע תוס' ב"ק לה: ד"ה אלא ותוספות תענית יא. ד"ה אמר] **) שייך לדף ג. *) [ברכות לא:]

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ו :

ח ב מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רו סעיף א :

ט ג ד מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ה ו :

י ה מיי' פ"ז מהל' ס"ת הלכה ד ופ"ז מהל' לולב הלכה ו סמג עשין כח ולאוין שסד טוש"ע א"ח סי' תרנו :

יא ו מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ו :

◆

פי' הרא"ש

הואיל ואתיין מדרשא חביבי' ליה אבל כנויין לא אתיין מדרשא אלא כדמפ' טעמייהו בנדרים לר"י כדאית ליה ולר"ל כדאית ליה · והתם פריך הניחא למ"ד כנויין לשון אומות הם וכו' ומשני לאו חסורי מחסרא לה תני ידות ברישא כל ידות (נזיר) [נדרים] כנדרים כל כנויי נדרים כנדרים אבל הכא לא מסתבר ליה לשנויי הכי ולשבושי תחלת המסכת וניחא ליה טפי לשנויי דתנא דמתני' מתחיל בעיקר הקרבן · והתם לא (שייך) [חש] לשנויי הכי : מתחיל בעיקר הקרבן דכנויים לשון נזירות הן לר"י דאמר לשון אומות הן ולר"ל נמי כיון שתקנו חכמים להיות נודרים בהן הוי כנדר עצמו · אבל יד לא הוי עיקר הנדר שאין במשמעות לשון נדר אלא יד בעלמא: ודלמא אהא בתענית קאמר · והיכי משוית ליה נזיר ודאי להביא קרבנותיו לעזרה כיון דאיכא למימר דלתענית נתכוון · ועוד אפי' נזיר ספק לא· הוי דכיון דאיכא למימר הכי והכי הא אמרינן סתם נזירות להקל : לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דאי קסבר ידים הויין אפי' אין נזיר עובר לפניו נמי · דנהי דלא הויין ידים מוכיחות מ"מ יד לנזירות הוי דטפי משמעותיה לשון נזירות מלשון תענית דאהא משמע דקאי אגופיה לשנותו לשם חדש והיינו שיהא נקרא נזיר · אבל היושב בתענית אין שמו משתנה : אמרי' בזמן שהנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי במלתא אחרינא · כלומר לעולם קסבר ידים שאין מוכיחו' הויין ידים ובזמן שהנזיר עובר לפניו אכתי הוי ידים שאין מוכיחות ומ"מ מוכח טפי לנזיר מלתענית כיון דנזיר עובר לפניו הלכך ליכא לספוקי במלתא אחריתי כיון דמוכח טפי לנזיר · אבל אם היה הדבר שקול לזה כמו לזה הא אמרי' ספק נזיר להקל · אבל אם אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר וזה דבר שקול ולא הוי נזיר · ודילמא לפוטרו מקרבנותיו קאמר וה"ק אהא בחיובו של זה · מהו דתימא בעי' פיו ולבו שוין א)· ועוד אי לא בעי' פיו למה לי נזיר עובר לפניו בלבו לחודיה סגי · אלא ה"פ מהו דתימא בעי' שיפרש בפיו בהדיא קמ"ל כיון דנזיר עובר לפניו קרי ביה פיו ולבו שוין אבל אם אין נזיר עובר לפניו אפי' אמר בלבו הוה כך כיון לא קרי' ביה פיו ולבו שוין . ודילמא אתנאה לפניו במצות קאמר ונזיר ודאי לא הוי ואפי' ספק כדפרשתי לעיל : אמר שמואל שתפוס בשערו · אבל נזיר עובר לפניו לא מהני אלא דוקא כשאומר אהא דאיכא או בתענית דמשמע יהא גופי מתענה או נזיר · וכיון דנזיר עובר לפניו מוכח שהוא רוצה שיהיה גופו כמותו · אבל אהא נאה דאיכא לספוקי בלשון נאה אם להתנאות בשערו ולגדלו כדין נזיר קאמר או אין הוכחה במה שנזיר עובר לפניו כיון דאין הספק אלא בלשון נאה אבל במה שתפוס בשערו איכא הוכחה דלהתנאות בשערו קאמר ולא בעי' שיאמר בלבו היה דהוכחה גמורה הוי מה שתפוס בשערו אבל אפי' יאמר בלבי היה לא מהני דלא מקרי פיו ולבו שוין כיון דליכא הוכחה כלל · הדא מילתא דעבירה ואמרי' לי' נאה · כלומר אסור הוא לנזיר כדאמרינן פ"ק דנדרים בנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן כנד כלום · ואית דגרסי הדא מילתא דעבידה דאמרי' ליה נאה · כלומר מי הוי דבר שרגילים לעשות ודאי לעשות דקרי ליה נאה :

א) חסר כאן וצ"ל אין הפירוש דקמ"ל דלא בעינן דודאי בעינן ועוד אי לא בעי וכו'.

נוגע
ביאור דברי
האמ': "האמר
'אהא' הרי
זה נזיר
מבנה

"שמואל"

תשובותי
לפסביר איך
לשונות נזירות
זו המ'
תוספים

נוגע
"אהא נאה"
הוי נזיר
1. ונזא
אנאה לפניו
במצות
2. אין נזירה
נאמר אנאה
בזמן שנזיר
נתעב חולא

מסורת הש"ס

[יבמות ב: וש"נ]

קדושין ה:

[שם וע"ע נדרים ה:]

שבת קלג: ע"ש סוכה יא: מכילתא פ' בשלח

◆

נוסחת הריב"ן

א) ה"ג משום דאוושו להו מילי דהסוא מתני' אי מפרש מההוא דסליק ברישא משתלי ליה מאי דאמר ברישא : אלא הכא דזוטרי מילי לפרוש כנויי ברישא כו' : ב) מדקתני : ג) דמדקא : ד) בנדרים כן : ה) דעיקר דרשא לא אתא כו' ותיבת ברישא ליתא : ו) לא הויין ידים: ז) (כגון גבי כו' הוכחה במקצת) ליתא בכ"י : ח) ולא אמר אהא נזיר א"נ ליכא למיקם ותיבות (ולא הוי הוכחה כלל) ליתא: ט) היא: י) דלדעתא: כ) שהרהר : ל) דהכי : מ) אמר שמואל כגון שתפס בשערו ואמר אי נאה · אהא נאה ונדרא דנזירות מי הויא כו' ותיבות (נזירא מלתא כו' נאה במלתיה) ליתא בכ"י:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הוויין ידים אמרי אין ודאי בזמן וכו': (ב) שם אבל אין הנזיר כצ"ל ותיבת ודאי נמחק: (ג) שם ואנוהו אתנאה לפניו : (ד) רש"י ד"ה אלא התם לפרוש כינויי : (ה) ד"ה נזירא מילתא דעבירה היא ואמרינן : (ו) תוס' ד"ה ה"ג וכו' ויש ספרים דגרסי אמרי לא עובר לפניו הויין ידים אבל בזמן: (ז) בא"ד שאין הנזיר עובר לפניו לא הויין ידים והכי פירושו: (ח) בא"ד דשמואל לא בעי ידים מוכיחות וקשה מפ"ק דקידושין דהתם קאמר שמואל הרי את מקודשת: (ט) ד"ה ודלמא לפוטרו וכו' כתיב כי יפליא. נ"ב בפ"ג דשבועות דף כו ע"ב כתבו התוס' בדבור גמר בלבו דלשמואל אף בנדר ושבועה כן הדין דצריך להוציא בשפתיו והכא דקאמר אהא לא משמע כלל כגון נזירות אם אין כנזיר עובר לפניו ולאו משום כי יפליא: (י) ד"ה מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין קמ"ל נ"ב ולא גרסינן בעינן דהוי משמע דלא בעינן כלל : (כ) בא"ד דאמר בלבו נזיר זה כו' ותיבת ד נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בתוס' ד"ה הריני כזה כו' וטעה הסופר טעם במאי דכתב בתר הכי עכ"ל · נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מס"ד אמר שמואל וכו' ועי' בספר אורח מישור פירוש דברי התוס' ויישב לפירוש רש"י ותוס' :